

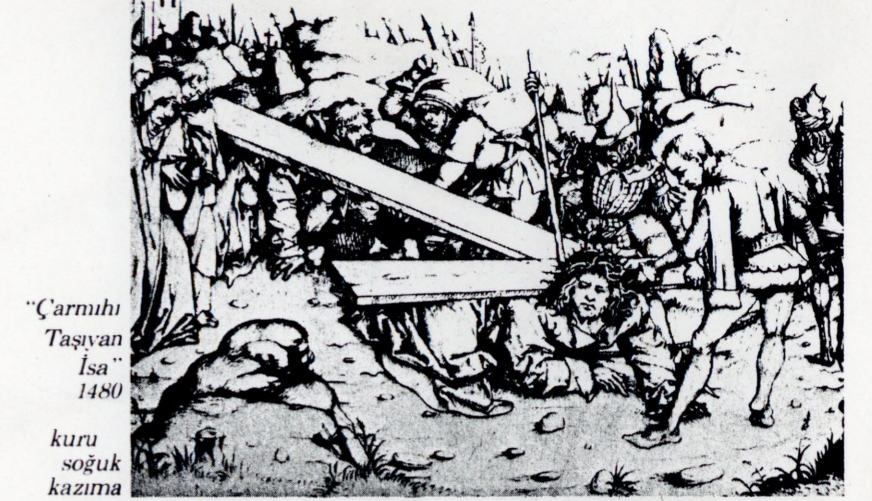
plastik sanatlar

rak kullanmaya başladılar. 1520'de *Leidenli Lucas* bakır plakları daha yumuşak etkiler için kullanmaya başladı. Fakat asitle yedirmenin (etching) olgunluk çağı 17'nci yüzyılın başıdır. İki büyük usta *Jacques Gallot* (1592/3-1635) ve *Rambandt Van Ryn* asitle yedirme tekniğiyle çok üst düzeyde artistik işler ürettiler. İkisi de aşırı derecede çalışkan ve üretken sanatçılardı. J.Callot'un yaşamı boyunca 1500 adet plak ürettiği biliniyor. Rembrandt asitle yedirdiği alanların içine ton zenginliği vermek için ayrıca kuru-kazıma yöntemiyle müdahale etmiştir ve (etching) tekniğine bugüne kadar süren bir kimlik ve kişilik kazandırmıştır. Bu konuda ilk kitap 1645'te Paris'te *Abraham Bosse* tarafından yayınlanmıştı. "De la manière de Graver à l'eau forte" sevilen bir kitap olduğu söyleniyor.

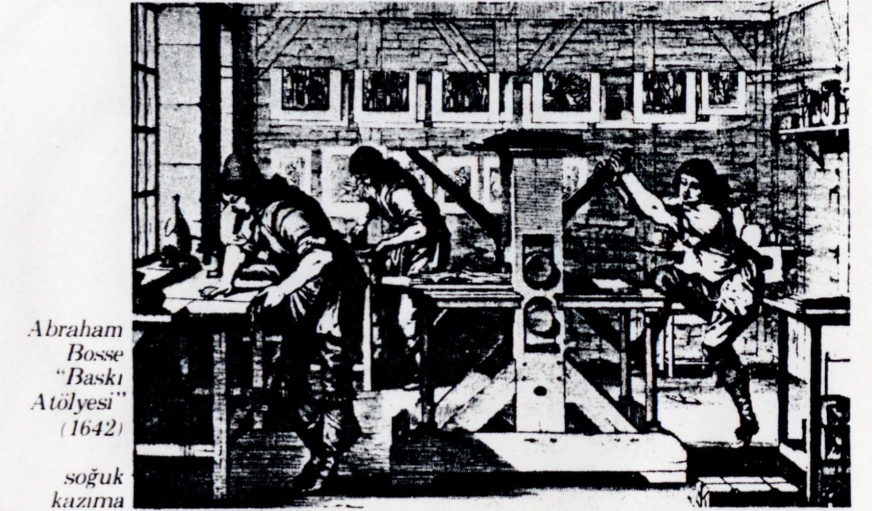
Yine aynı dönemde, 1650'de bir usta sanatçı *Mezzotint* tekniğini, bulmuştu. Ucunda yan yana bir milimetreden daha az aralıklı sivri uçlar bulunan çelik eğri bir yüzey düşünün. Bu aleti sapından tutup beşik gibi sallayarak (ismi *rocker*) bakır plağı sık sık noktalyorsunuz. Mürekkep yedirince de simsiyah bir alan oluşuyor. Fakat daha önce bu noktalı alanlar kazılıp ezilerek mürekkebi reddedecek ışıklı alanlar oluşuyor. Bu teknikle özgün işler yapılıyor ve fotoğraf devreye girmeden önce sanat reproduksiyonları için çok kullanılıyor.

Yine 17'nci yüzyılda *Akvatint* tekniği *Jan Van de Velde* adlı bir sanatçı tarafından bulunuyor. Bu teknik de Mezzotint gibi bakırın yüzeyinde ton oluşturmaya yönelik. Metal yüzeyi reçine tozuyla homojen bir biçimde tuzlanıyor. Bu reçine tozları metalle beraber hafifçe ısıtılıyor. Tozlar tam erimeden yüzeye yapışıyor. Plak aside konduğu zaman, asit reçine taneciklerinin arasından bakır plağı yiyor. Mürekkep bu noktalara girince geniş ve hem tonu hem dokusu olan alanlar oluşuyor.

Bu baskı olaylarının hemen arkasından bakıyoruz. *Isaac Newton*'un renkle ilgili buluşları (1670) kendini duyuruyor. (1704) gibi geç bir tarihte, New-

"Çarmıh Taşınan İsa"
1480
kuru soğuk kazıma

Abraham Bosse
"Baskı Atölyesi"
(1642)
soğuk kazıma

ton her rengin üç ana rengin karışımından bulunabileceği gerçeğini ortaya atıyor. Bilim ve sanat çevreleri bu buluştan çok etkileniyorlar. Bu buluştan esinlenerek 1711'de *J.C. Le Blon* adında gezgin ve önemsiz bir sanatçı renkli baskıya Mezzotint ile başlıyor. Üç ayrı kalıp, üç ayrı ana renk ve denemeler başlıyor. Bu maceraya (aquatint) de hemen katılıyor ve *Renkli Özgün Baskı* doğuyor.

Doğaldır ki, renkli baskı deyince aklımıza apayrı iki teknik daha geliyor. Taşbaskı, litografi ve ipek baskı serigrafisi.

Taş Baskı. 18'inci yüzyılın son senelerinde 1790'da Münih'te *Alois Senefelder* adında fakir bir yetenek tarafından bulunuyor. Alois'in o sırada yazdığı amatör

piyes ve şarkıları yayımlatacak parası yok. Pahalı olduğu için, bakır alıp yazılarını asitle de yediremiyor. Bunun üzerine bir kâğıt üzerine yağlı bir karışımla yazılarını yazıyor. Bu kâğıdı yağlı karışımı kabul eden bir cins küfeki taşına bastırıyor. Taşa suyu yediyor. Taşın boş alanları suyu emince, sonradan üzerine verilen mürekkebi reddediyor. Yağlı yazılı alanlar, mürekkebi yakalıyor. İlk bir basınçla boş bir kâğıda taşı bastırınca baskıyı elde ediyor. Senefelder kendi isimlendirdiği "kimyevi baskı" yönteminin 1799'da Münih'te patentini alıyor ve 19'uncu yüzyılın çok önemli bir siyah beyaz ve renkli baskı tekniği ortaya çıkıyor.

İpek Baskı: Bu baskı tekniği, asırlar önce Çin'de zaten var-